

Мендибаев Н.

**КЫРГЫЗСТАНДАГЫ АЙЫЛ КАЛКЫНЫН РЫНОККО ЫҢГАЙЛАШУУ
ШАРТЫНДАГЫ СОЦИАЛДЫК ИДЕНТТҮҮЛҮК ЖАНА БААЛУУЛУК
ПРИНЦИПТЕРИНИН АЙРЫМ МАСЕЛЕЛЕРИ**

Mendibaev N.

**НЕКОТОРЫЕ ЗАДАЧИ ПРИНЦИПОВ СОЦИАЛЬНОЙ
ИДЕНТИЧНОСТИ И ЦЕННОСТИ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ
КЫРГЫЗСТАНА В РЫНОЧНЫХ УСЛОВИЯХ**

N. Mendibaev

**SOME SOCIAL IDENTITY AND VALUES OF THE RURAL POPULATION
OF KYRGYZSTAN IN MARKET CONDITIONS**

УДК: 316.323

Бул макалада Кыргызстандагы айыл калкынын рынокко ыңгайлашуу шартындагы айрым социалдык иденттүүлүк жана баалуулук принциптеринин маселелери социологиялык изилдөөлөр аркылуу талданып изилденет.

В данной статье рассматриваются некоторые проблемы идентичности и социальной ценностных ориентаций сельского населения Кыргызстана на рынке на основе анализа социологических исследований.

This article discusses some of the problems of identity and social value orientations of the rural population of Kyrgyzstan in the marketplace based on the analysis of sociological research.

Бүгүнкү күндө Кыргызстанда экономиканын жана коомдун өзгөрүлмөлүү шартында айыл жериндеги калктын жашоосунун сапатын жогорулатуу негизги маселелерден болуп эсептелет. Анткени айыл калкы бир топ экономикалык, психологиялык, эмоционалдык жана башка милдеттердин дагы башка бир топ түрлөрүн башынан өткөрүп жатышат. Кийинки кездердеги изилдөөлөр көрсөткөндөй, айылдыктардын жашоо деңгээли анча жогору эмес бойдон калууда жана ар кандай социалдык көйгөйлөр күчөп барат. Айылдыктардын жашоо деңгээлин жана сапатын тереңирээк изилдөө менен мамлекеттин социалдык-экономикалык саясатын жакшыртуунун негизги багыттарын иштеп чыгууга мүмкүндүк берет. Мындай иш чаралар өз кезегинде аймактар боюнча даректүү сунуштарды иштеп чыгууга да өз таасирин тийгизет.

Айыл жарандарынын жакшы жашоо сапаты жергиликтүү коомдоштуктун туруктуу өнүгүүсүнүн өбөлгөсү жана социалдык көйгөйлөрдү жоюунун негизи болуп саналат. Калктын жашоосун жакшыртуу маселесинде олуттуу роль жалпы республикалык

сыяктуу эле жергиликтүү, райондук бийликтерге тиешелүү. Мына ошого байланыштуу жашоо сапатын жогорулатуу максатында жергиликтүү бийликтин башкы маселеси көбүнчө жергиликтүү органдардын, элдин ишкердүүлүк аракеттерин жана калктын ортосундагы өнөктөштүк мамилелерин жөнгө салуусу болуп саналат. Калктын жашоо сапатын жакшы тарабына чындап өзгөртүү, бул баарынан мурда, социалдык максаттарды ар бир адамга, ар бир үй-бүлөгө карата ишке ашыра турган жергиликтүү башкаруунун деңгээлинде гана мүмкүн деген түшүнүктү бекем орнотуу болуп эсептелет.

Айылдыктардын социалдык иденттүүлүгү жана социалдык абалы жигердүү социалдык аң-сезиминдеги континуум баалуулуктарынын таасиринин астында аныкталат. Буга байланыштуу айылдык коомдоштукта бүгүн кандай баалуулуктар үстөмдүк кылаарын карап көрүп биз баалуулуктарды шарттуу түрдө бир нече негизги топторго бөлүп алдык:

- 1) виталдык баалуулуктар: адамдын өмүрү
- 2) виталдык-эстетикалык: ден соолук, сулуулук, аманчылык баалуулуктары
- 3) эркиндик баалуулуктары
- 4) кесип, жумуш жана эмгек баалуулуктары
- 5) социалдык: үй-бүлө, балдар жана достук
- 6) таасир көрсөтүү жана бийлик баалуулуктары
- 7) адилеттүүлүк жана социалдык өз-ара жардамдашуу баалуулуктары
- 8) ритуалдык : үрп-адат жана каада-салттардын баалуулуктары.

Андан сырткары, шарттуу түрдө жетишкендик баалуулуктарын азыркы коомдогу жигердүү турмуштук тажрыйбалардын таасири катары бөлүп көрсөтүүгө болот.

Баалуулуктардын ар түрдүү топторун карап көрүп биздин изилдөөнүн натыйжасы көрсөткөндөй төмөнкү негизги учурларды бөлүп көрсөтүүгө

болот¹. “Жашоодо эң негизгиси - өзүнүн ден соолугуна кам көрүү жана аманчылык” деген пикир бир топ жогору даражада ынанууну пайда кылды (бул пикирге сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 50,1% кошулат, ал эми 14,1% болсо кошулбайт). Экинчи орунда - “сулуулук ар кандай шартта адамды жакшыртат жана тазартат” деген пикир турат (колдогондор - 33,0%, макул эместер - 36,1% түзөт). Ал эми калган пикирлер респонденттердин тандоолоруна бир топ аз ээ болду жана бул айылдык жарандардын аң-сезиминде виталдык-эстетикалык баалуулуктарынын тобу башка топтордон бир топ ажырап тураарын белгилеп кетүүгө мүмкүндүк берет. Баалуулуктардын так ушул тобу айыл социумунун бир канча жогору даражадагы макул болууларын жараткан.

Айылдыктар үчүн маанилүүлүгү боюнча кийинки орунда виталдык баалуулуктар тобу турат, - адамдын жашоосу, бул айылдын жашоочулары үчүн социалдык баалуулуктардын олуттууларынын бири болгондугу мыйзам ченемдүү. “Адамдын керт башынын коопсуздугу мыйзам жана укук коргоо органдары тарабынан камсыздалуусу керек - деп ойлошот сурамжылоо жүргүзүлгөн айылдыктардын 31,6%, макул болбогондор 16,0% түзөт. Бул пикирди жактагандардын үлүшү өтө эле жогору эмес, бул дегени жарандардын укуктарын сактоочу катары мамлекетке жана бул укуктуу алып жүрүүчү катары укук коргоо органдарына карата ишенимсиздиктин өсүп жатканын айгинелейт. Андан сырткары жарандардын аң-сезиминде мамлекетке эмес өзүнүн күчүнө ишенүү күчөп жатат жана бул рыноктук чындыктын менталдуу чагылуусу болуп эсептелет.

Айыл жарандарынын баалуулуктарынын иерархиясында маанилүүлүгү боюнча үчүнчү орунда үй-бүлө жана достук баалуулуктары турат: айылдыктардын 27,6 % “жашоодо эң негизги көңүлдү үй-бүлөлүк жана достук мамилелерди орнотууга буруу керек” деп ойлошот (бул пикирге сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 10,2% макул эмес).

Төртүнчү орунда – кесип, жумуш жана эмгектенүү турат, айыл жарандарынын 25,2% “кызыктуу, маңыздуу жумуш гана жашоонун негизги кредосу катары кароого татыктуу” деген пикирге макул экендиктерин билдиришти (бул пикирди сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 25,8% колдобой тургандыгын билдиришти). Ошол эле учурда бул пикирге макул болбогондордун саны бир топ эле жогору: бул болсо айылдыктардын бул бөлүгүнүн аң-сезиминде жумуштун, кесиптин көп деле маанилүү эмес экен-

дигин айгинелейт жана ошондой эле жумуш сөзсүз эле өзүнө жагуусу зарыл эмес, анткени көпчүлүк аны милдет, зарылдык катары кабыл алып калышкан.

Эркиндик баалуулугунун мааниси айылдык жарандар тарабынан көп деле жогору бааланбайт: сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 21,1% “адам эркиндиги - бул жашоо ансыз маани-маңызын жоготот деп белгилешет” бул пикирге кошулбагандардын саны 25,1% түзөт.

Маанилүүлүгү боюнча кийинки орунда боорукердик жана адилеттүүлүк баалуулуктары турат: сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн бештен бир бөлүгү (20,0%) “Адеп-ахлактуу, уяттуу адам кембагал жана алсыз адамдарга өзүнө керек болуп турган нерсени берүүгө туура келсе да жардам берүүсү керек” (буга сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 17,0% макул эмес). Бул макул болууда айылдыктардын бирин-бири колдоо жана өз ара жардам берүү мамилелери, улуттун үрп-адаттык негиздерине таянган жамааттык менталитети даана көрүнүп турат. “Адамдар жана мамлекет баарынан мурда балдар жөнүндө кам көрүүлөрү керек” деген ой-пикир менен сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 15,2% макул, 5,8% макул эмес. “Эң башкысы - элибиздин үрп-адаттарын, каада-салттарын урматтоо” деген пикирге сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 11,3% макул, ал эми 12,0% макул эмес.

Айылдыктардын аң-сезиминде бийлик жана кадыр-барк көп деле баалуу эмес: “адам бийликке ээ болуп жана башкаларга таасирдүү болууга умтулуусу керек” деген пикирге сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 9,8% макул, 34,1% макул эмес.

Адамдын өмүрү респонденттер тарабынан эки түрдүү бааланат: бир тарабынан, ден-соолук жана сулуулук, аманчылык айылдыктардын баалуулуктарынын иерархиясында башкы орунду ээлесе, экинчи тарабынан - адамдын өмүрү бул иерархиянын жогорку сабында турбайт. “Дүйнөдө эң баалуу - адамдын өмүрү, жана аны эч ким эч кандай жагдайда өмүрүн кыскартууга укугу жок” деген пикирге сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 14,2% макулдугун, 15,0% макул эмес экендигин билдиришкен.

Жамандыкты жактоо анын ичинен адам өлтүрүү, баалуулуктар баскычында маанилүү орунду ээлебесе да өз орду бар: анткени айылдыктардын 12,5% “адам атайлап башка бир адамдын өмүрүнө кол салуу учурлары болуп турат” деген пикирге макул болгон, бул пикирге сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 39,4% макул эмес. Бул натыйжа азыркы коомдогу анын ичинен рынок шартындагы инсандын жеке керт башынын коопсуздугун жана анын жашоого болгон укугун коргоо чөйрөсүндөгү каатчылык, тынчсыздануу жана кооптонуунун социалдык мүнөзү менен байланыштуу деп ойлойбуз.

Ал эми жетишкендиктердин баалуулугуна келе турган болсок, анын маанисин жалпысынан көп деле жогору эмес деп баалоого болот: Сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 13,4% гана “башкысы - бул демилге, изденүү, азчылык болсоң да жумушта жана

¹ Республиканын айыл жашоочуларынын арасында автор тарабынан 2012-2013 жылдар аралыгында 1200 респондентти камтыган социологиялык сурамжылоо жүргүзүлгөн. Сурамжылоого Республиканын 7 областынан тандоодогу: Алай, Кара-Кулжа, Кара-Суу, Ноокат, Аксы, Ала-Бука, Токтогул, Кадамжай, Лейлек, Москва, Панфилов, Ысык-Ата, Тон, Түп, Нарын, Талас райондорунун жашоочулары катышкан. Жынысы боюнча: эркектер 574 адамды, аялдар 626 адамды түзгөн. Тандоонун жаңылыштыгы 5%.

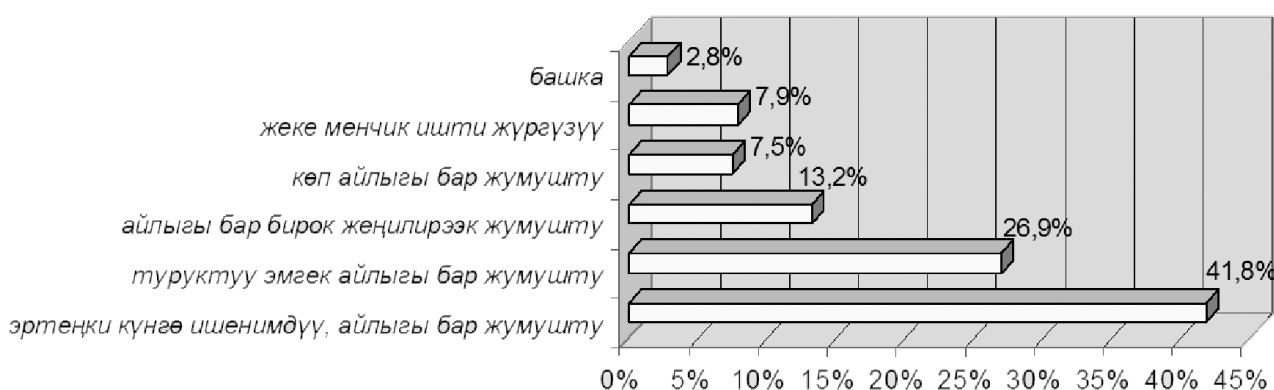
жашоодо жаңылык издөө” деген пикирге макул болушкан (макул эместер - 12,0%), 16,2% болсо “болгонубуз ушул, негизгиси өз аракетиниз менен болгонубуз ушул” деп ойлошот (бул пикирге 27,5% макул эмес).

Балалык, жана ошондой эле боорукердик жана ак ниеттүүлүк баалуулуктарын ажырымдоо анчалык маанилүү болбосо да гендерлик айырмачылыктар байкалат: аялдар жалпысынан эркектерге караганда балдарга кам көрүү, муктаждарга жардам берүүгө көбүрөөк ынтаалуу, бул аялдардын табиятына толук шайкеш келет.

Айыл калкынын социалдык ал-абалы эртеңки күнгө болгон тынчсыздануусу жана ишенимсиздиги

менен мүнөздөлөт. Мындай ишенимсиздиктин көрсөткүчү бул айылдыктардын ишенимдүүлүк чен өлчөмү (критерийи) боюнча жумуш тандоого умтулуусу: биз сурамжылоо жүргүзгөндөрдүн 41,8% “аз болсо да туруктуу айлык акы жана эртеңки күнгө болгон ишенимди” жогору коң тургандыгын билдиришти, ошондой эле 26,9% болсо “аз болсо да, бирок туруктуу айлык акыга ээ болуу” жакшы көрүнүш болот эле деген жоопту тандашты. Сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 15,0% гана келечегине кепилдик берилбесе да көп акча иштеп табууну, же болбосо өзүнүн жеке ишкердүүлүгүн тобокелге салып болсо да жүргүзүүнү жогору коң тургандыктарын билдиришти.

Диаграмма 1. Респонденттердин жумушту тандоодогу субъективдүү пикирлери, сурамжылангандарга карата % менен

Биздин көз карашыбыз боюнча мындай абал калктын рыноктук тобокелчиликтерден, жумуштагы өзүнүн жеке укуктарынын жана ошондой эле туруктуу жумуш менен камсыз болуу жана туруктуу кызмат акылардан корголбогондугунан улам чындыгында белгилүү бир деңгээлде чарчагандык маанайларын көрсөтүп турат.

Респондент-аялдар эркектерге салыштырмалуу көбүрөөк “аз болсо да туруктуу айлык акы жана эртеңки күнгө болгон ишенимдүүлүк” деген пикирди карманышат (бул пикирди колдогон аялдар - 32,1%, ал эми эркектер - 18,7%) түзөт.

Айылдык жарандардын иденттүүлүгү ар түрдүү менталдуу мейкиндик аркылуу билдирилет. Айылдыктардын өздөрүнүн пикири боюнча, алардын 80,0% ишенимдүү түрдө өздөрүн диндар, б.а. диний ишенимдеги адамдарбыз деп эсептешет, дагы 17,7% - чындыгында диний ишенимдеги адамдарбыз деп көрсөтүшөт. Биздин көз карашыбыз боюнча бул айылдыктардын факт жүзүндө 100% диний ишенимдеги адамдар экендигин айгинелөөчү жетишээрлик жогору пайыз болуп эсептелет. Ошентип, диний ишенимдеги айылдыктардын иденттүүлүгү, көбүнчө диний чөйрөгө өтүп кетет.

Коомдун өзгөрүү мезгилинде дин өзгөчө мааниге ээ болуп, өтө туруксуз жана белгисиздик шарттарында ал ички руханий дүйнөнүн калыптанышуусуна шарт түзөт. Буга байланыштуу динге болгон көз караш, ошондой эле диндин алакалаштыруу

кызматы да өсөт. Изилдөөлөрдүн натыйжасы боюнча айылдыктардын дээрлик 100% ислам динин тутунуу менен мусулман болуп эсептелишет.

Илимпоз Б.Малтабаровдун пикири боюнча “Кыргызстандын калкы өзүнүн каражатына эски мечиттерди оңдоп, ал эми жаңы мечиттерди куруу болсо абдан дүркүрөп жүрүп жаткандыгы калктын динге болгон кызыгуусунун жандангандыгын ачык-айкын айгинелейт” [1]. Ошону менен бирге социумдун “көзөмөл астында болуу” деңгээли да өсүп жатат деп ойлойбуз, анткени так ошол көзөмөлдөө кызматы социалдык институт катары диндин жашыруун социалдык кызматы болуп эсептелет.

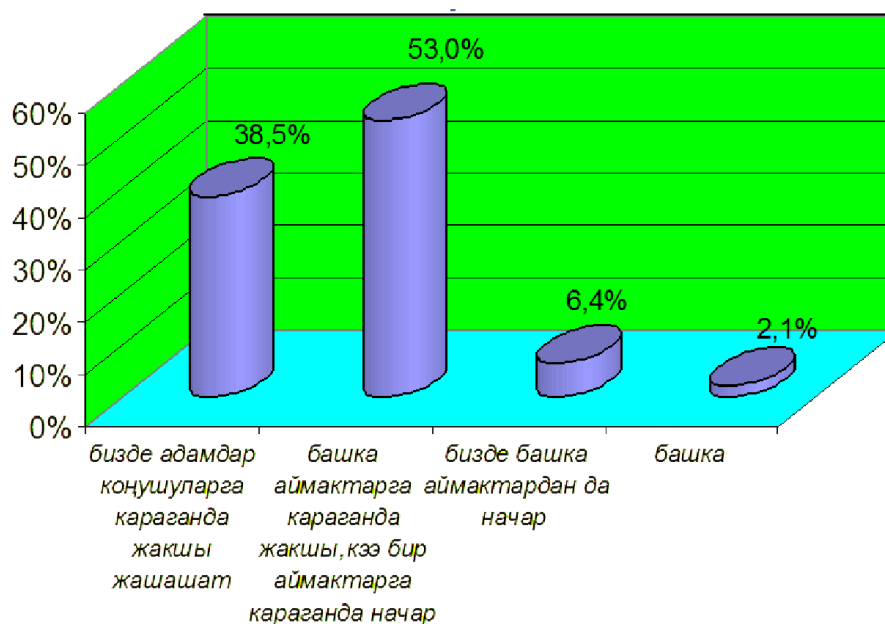
Башка бир коркунуч - диний секталардын көбөйүп кетүүсү. Б.Малтабаров өзүнүн эмгектеринде “жаңы диний кыймылдар (культ) өткөөл мезгилдин кыйынчылыктарын жана азыркы коомдогу руханий баалуулуктардын каатчылыгын билгичтик менен пайдаланышып ислам жана православиеден озуп, жигердүү өнүгүп жатышат”- деп белгилейт [1]. Эң коркунучтуусу бардык ушул жараяндарга жаштар тартылып жаткандыгы болуп эсептелет.

Бул факт айылдыктардын улуттук, диний, социалдык-демографиялык талаадагы өзгөчөлүктөр маселелерине карата салыштырмалуу калыс экендиги тууралуу бүтүм чыгарууга мүмкүндүк берет, жана ошондой эле кодулоо-басмырлоо тажрыйбасынын салыштырмалуу анча жогору эмес өнүккөндүгүнөн да болсо керек.

Жашоо сапатына баа берүүнүн салыштырмалуулугу - эл жашап жаткан конкреттүү айылда жашоо сапатынын олуттуу чен өлчөмү (критерийи) жана ошондой эле айылдыктардын социалдык абалынын мүнөздөмөсү болуп эсептелет. Айылдык жарандардын 38,5% бардык башка коңшулаш райондордон жакшы жашайбыз деген ишенимде; 53,0% өздөрүнүн жашоо сапатын орточо деп баалашат жана “кээ бир аймактарга салыштырмалуу биздин айылдыктар жакшы жашашат, ал эми башка бир аймактарга салыштырмалуу начар жашашат” деп ойлошот, жана 6,4% гана “биздин райондогу адамдар

бардык башка коңшу райондорго салыштырмалуу начар жашайт” деп баа беришти. Бул маалыматтар жалпысынан айыл коомдоштугунун бир бөлүгү катары өзүнүн үй-бүлөсүнүн жашоо абалы кандай экендигине карабай өздөрүнүн айылындагы жашоо деңгээлин башкаларга салыштырмалуу бир топ жогору баалай тургандыгын көрсөтүп турат. Бул, ошондой эле, башка айыл аймактарынан өздөрүн бөлүп, башкача айтканда аймактык өнүгүүдө “алар жана биз” деп бөлүү менен өздөрүнүн айыл коомдоштугунун мүчөлөрү менен иденттүүлүгүн айгинелеп турат.

Диаграмма 2. Айылдыктардын жашоо деңгээлин коңшулардын жашоо деңгээлине салыштырып субъективдүү баалоосу, сурамжылангандарга карата % менен

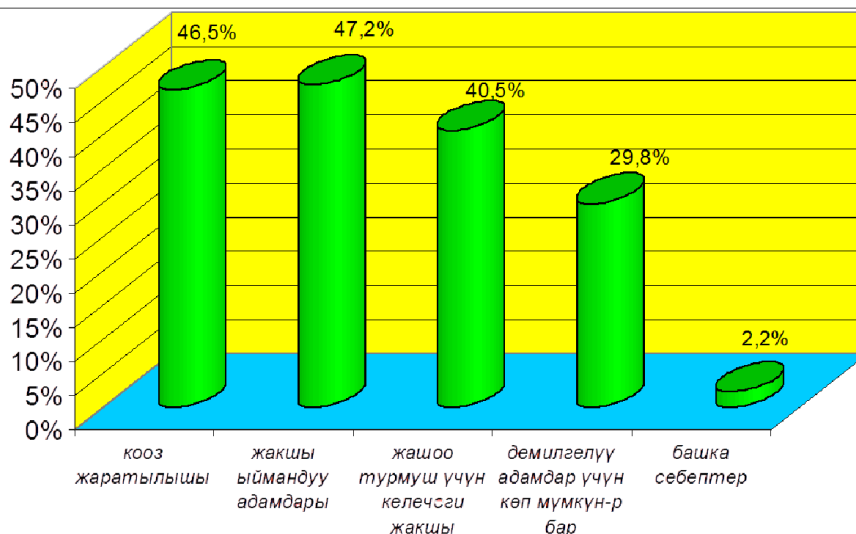
Өзүнүн мартабасына оң баа берүү көбүнчө айылдыктардын үй-бүлөлүү экендиги менен шартталгандыгы кызыгаарлык: үй-бүлөлүү респонденттер жалгыз бойлорго салыштырмалуу көбүрөөк өздөрүн коңшу райондун жашоочуларынан жакшы жашайбыз деп эсептешет. Ошентип, үй-бүлө дагы эле айылдыктардын өзүнүн социалдык мартабасына баа берүүдө күчтүү сезимдүү социалдык кызматты аткаруу менен чечүүчү фактор болуп эсептелет.

Айылдыктардын пикири боюнча айылдын, райондун өзгөчөлүгү анын жаратылыштык-географиялык факторлорунда (жаратылыш, жердин түзүлүшү (рельеф), ордуна жана ошондой эле адам факторуна (ал аймакта жашаган адамдарга) байланыштуу. Ошону менен бирге айыл жарандары өздөрү жашап жаткан жердин терс тарабына караганда көбүрөөк оң тарабын байкашат. Алардын пикири боюнча айыл жеринин өзүнө тартып турган оң тарабы анын терс тарабынан бир топ жогору турат. Кооз жаратылышы өзүнө тартып турган фактор экендигин респонденттердин 46,5% белгилешет, (климаты өтө катаал экендигин респонденттердин 17,6% белгилеген), адамдары боорукер, кичи

пейил экендигин - 47,2%, (адамдары түнт деп - 27,2%), аймактын келечектүүлүгүн “бул аймак жашоо үчүн келечектүү” деп респонденттердин 40,5% белгилешкен. Ал эми абалдын терс жагдайын (52,9%) айылдыктар “жашоо бул жерде токтоп калгандай деп” айылдагы “демилгелерди жактырышпагандыгынан” көрүшөт, ал эми ошол эле учурда айылдагы “демилгелүү адамдар үчүн аябагандай эле мүмкүнчүлүктөр көп” деп ойлогондор жашоочулардын үчтөн бирин (29,8%) түзүшөт.

Билим деңгээли жогору (жогорку, бүтпөгөн жогорку) болгон респонденттер өзүнүн райондорунун өзгөчөлүктөрүн баалуулуктарына баа берүүдө өзүн көрсөтүү ролуна бир топ оң баа берүүгө жөндөмдүү: алар көбүрөөк райондун баалуулугу ал жердеги “жашоого болгон келечектүүлүгүндө” турат” деп ойлошот, ал эми баштапкы жана кесиптик орто билимдүү респонденттер андай келечекти азыраак байкашат, жана өзүнүн районунун баалуулугун жаратылыштык (“кооз жаратылышы”) жана социалдык (“боорукерлик, кичи пейилдүү адамдар”) фактору аркылуу баалашат. Мындай баа берүү чындыгында жаш өзгөчөлүгүнө көз каранды эмес.

Диаграмма 3. Айылдыктар үчүн айылдын, райондун көңүлгө жаккан факторлору (Сиз жашаган айылдын, райондун өзгөчөлүгү эмнеде? Анын көңүлгө жаккан жакшы жактары кайсылар?, сурамжылангандарга карата % менен)

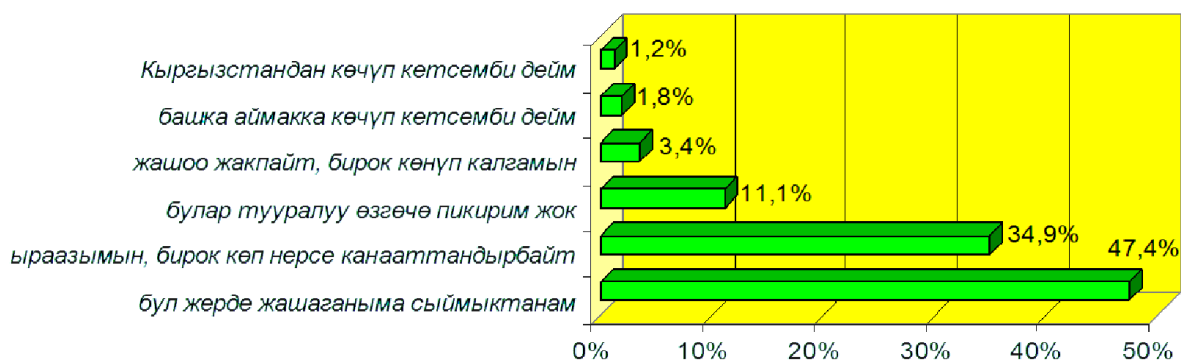
Ошентип, өздөрүн бир айылдын, райондун жашоочулары катары окшоштуруунун позитивдүүлүгү антропосоциеталдык коомдоштук катары айыл аймагынын өнүгүү өзгөчөлүгүнүн жагымдуу же жагымсыздыгы тууралуу позитивдүү пикирлер аркылуу билдирилет. Ошону менен бирге айыл жарандарынын көпчүлүгү өзүнүн айылынын шартында өзүн иш менен көрсөтө алуу мүмкүнчүлүгү бир топ чектелүү экендигин, ал эми демилге көрсөтүү мүмкүнчүлүктөрү өтө төмөн экендигин сезишет. Бул айылдыктардын жаңычылдык, рыноктук потенциалын басандатып, алардын чөйрөгө карата жана өзүнүн өнүгүү шарттарына болгон талабынын деңгээлин төмөндөтөт.

Сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн көпчүлүгү өздөрү жашап жаткан жерди сүйүп, жакшы көрүшөт: айылдыктардын 47,5% “бул жерде жашап жаткандыгына кубанычта экендигин” белгилешет; сурамжылоо жүргүзүлгөндөрдүн 34,9% “жалпысынан жакшы эле, бирок көп нерселер жакпайт” деп кабатырланышат. Ошентип, чындыгында айылдыктардын

төрттөн үч бөлүгү өзү жашап жаткан жер менен өзүн ыңгайлаштырып, байланыштырат. 11,1% “өзү жашап жаткан айылга өзгөчө деле сезимдери жок” экендигин билдиришкен, 3,4% - “бул жерде жашоо жакпайт, бирок көнүп калдым, кетейин деген оюм жок” дешсе, 1,8% - Кыргызстандын башка аймагына кетип калууну каалашат, 1,2% - “дегеле Кыргызстандан сырткары кетип калууну” ойлошот. Ошентип, айылдыктардын өзү жашап жаткан айыл, айылдык коомдоштук менен окшоштугунун, өзү туулуп өскөн аймакка жана жашоо шарттарына көнүп, сүйүп, жакшы көрүп калгандыгынын өтө жогорку деңгээлин белгилөөгө болот. (Диаграмма 3. кара)

Респондент - аялдардын өзүнүн айылына карата сезимдерин өтө эле ачып көрсөтө беришпегендигин белгилөөгө болот: алардын арасында “жалпысынан ыраазымын, бирок көп нерсеси жакпайт” жана ошондой эле “бул жерде жашоо мага жакпайт, бирок көнүп калдым кантейин, кетейин деген оюм жок” деген көз караштарын көбүрөөк карманышат.

Диаграмма 3. Айылдыктардын өздөрү жашаган айылы жөнүндөгү иденттүүлүк ойлору, сурамжылангандарга карата % менен

Маалыматтар боюнча аймактар төмөнкүдөй абалда турушат. Жалал-Абад, Баткен, Чүй, Ыссык-Көл жана Талас областтарынын жашоочулары өздөрүнүн айылдарын абдан жакшы көрүшсө, ага салыштырмалуу Ош жана Нарын областынын жашоочулары болсо анчейин даражада эмес экендиктерин билдиришет. Ош областынын айыл жашоочулары космополитикалык көз караштарын башкаларга салыштырмалуу көбүрөөк билдиришет: башкача айтканда Кыргызстандын башка аймагына кетип калууну же дегеле Кыргызстандан сырткары чыгып кетүүнү каалагандыктары жогору, бул болсо статистикада көрсөтүлгөн миграциялык тенденциялар менен туура келе тургандыгын айгинелейт.

Ошентип, бөлүп алынган параметрлердин маанилүүлүгүнүн ар түрдүүлүгүн көрүүгө болот: айылдыктардын жашоо сапатынын кээ бир компоненттерине (мисалы, социалдык мамилелерге) жогорку деңгээлдеги канааттануусу менен бирге кээ бирөөнө (экологиялык шарттар, финансылык абал, медицина) канааттануулары төмөн экендигин жана айрым бир компоненттерге (турмуш-тиричилик шарттарына) канааттануулары орточо экендигин көрүүгө болот. Жашоо сапатына канааттануу чен

өлчөмдөрүнүн чачырандуулугу жашоо сапатынын абалын интегралдык түшүнүк катары туруксуз экендигин, ал эми социалдык ал-абалдын деңгээли туруксуз, бирок канааттандыраарлык деп баалоого болот.

Колдонулган булактар жана адабияттар:

1. Малтабаров Б. Религия и социально-политические процессы в Кыргызстане. Монография. / - Бишкек., 2002. – 50- 96 б.б.
2. Бойко Е.А. Социальное самочувствие молодежи (по материалам социологического опроса. - Новосибирск., 1995.
3. Социология культуры и духовной жизни./С.С. Нурова, Д.Т. Альшбаева, Ж.Ж. Шадыманова и др.- Б., 2010.
4. Асланова О.А. Социальное самочувствие: измерительный инструментарий, показатели и социальные критерии // Теория и практика общественного развития. - 2012. - №2.
5. Коломиец О.В. Социальное самочувствие как проблема социальной психологии.// Современная социальная психология: теоретические подходы и прикладные исследования. - М.: - 2012. - №3.
6. КР Улуттук статистика комитети. Кыргыз Республикасынын статистикалык жылдыгы. Б. 2012.

Рецензент: д.психол.н Чазова А.А.